

Силабус
навчальної дисципліни
Історія української літератури (XI–XVIII ст.)
2024-2025 навчальний рік

Освітня програма	«Середня освіта (Українська мова та література). Психологія.
Спеціальність	014 Середня освіта (Українська мова та література)
Галузь знань	01 Освіта
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
6 / 180	30	30	120	екзамен

Семестр: осінній (1 семестр)

Мова навчання: українська

Ключові слова: українська література, літературознавство, історія української літератури.

Мета та завдання курсу:

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія української літератури XI–XVIII ст.» на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти є засвоєння студентами поняття «українська література» в її географічних та часових межах, ознайомлення студентів з основними тенденціями українського літературного процесу XI–XVIII століть, із кращими зразками художньої літератури означеного періоду та розгляд і осмислення їх зв'язку зі світовими надбаннями.

Основним завданням вивчення дисципліни є розкрити загальні закономірності розвитку української літератури XI–XVIII ст.; ознайомити студентів з історичними та культурними особливостями формування давньої української літератури; Окрім цього потрібно сформулювати уявлення про характерні проблемно-тематичні і стилістичні риси літературних пам'яток та художніх творів від часів Київської Русі до кінця XVIII ст., формувати самостійний погляд на художні явища; навчити студентів читати та аналізувати твори давньої української літератури, а також користуватися відповідними історико-літературними джерелами.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати:**

- 1) Основні течії та художні явища давньої літератури, тексти художньої літератури, передбачені програмою;
- 2) Жанри та стилі літератури X–XVIII ст.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти:**

- 1) працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі;
- 2) володіти різними видами аналізу художнього твору, визначати його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури;
- 3) володіти навичками атрибуції, розрізняє літературно-культурні епохи, напрями, течії, жанри, стилі за їх сутнісними характеристиками.
- 4) порівнювати літературні факти, явища, визначати їхні подібності й відмінності.

Компетентності та програмні результати навчання:

ЗК 1	Здатність діяти відповідально й свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та

	громадянина; реалізувати свої права й обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).
ЗК 2	Здатність до особистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціально компетентність).
ЗК 3	Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).
ПК 1.2	Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти (мова національної меншини України).
ПК 1.4	Здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні вміння та навички учнів.
ПК 1.5	Здатність вільно володіти українською мовою, адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетентності в процесі фахової і міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.
ПК 1.7	Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української літератури в закладах середньої освіти, практиці викладання української літератури.
ПК 2.1	Здатність моделювати зміст навчання української літератури відповідно до обов'язкових результатів навченості учнів.
ПК 2.2	Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей, української літератури.
ПК 2.4	Здатність добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання української літератури.
ПК 2.5	Здатність розвивати в учнів критичне мислення.
ПК 2.6	Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів з української літератури на засадах компетентнісного підходу.
ПК 2.7	Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів засобами української літератури.
ПК 2.8	Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах українською мовою, володіти методикою розвитку мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.
ПК 2.9	Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мови і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.
ПК 10.1	Здатність прогнозувати результати освітнього процесу.
ПК 10.2	Здатність планувати освітній процес.
ПК 11.1	Здатність організувати процес навчання, виховання й розвитку учнів.
ПК 11.2	Здатність організувати різні види й форми навчально-пізнавальної діяльності учнів у мовній і літературній освіті.
ПК 12.1	Здатність здійснювати оцінювання й аналіз результатів навчання учнів з української літератури.
ПК 12.2	Здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювати результатів навчання з української літератури.
ПК 13.1	Здатність використовувати інновації в навчанні української літератури.
ПРЗ 1.4	Соціокультурна ситуація розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті.
ПРЗ 1.5	Умови реалізації права вивчати мову/права на навчання мовою національної меншини України відповідно до законодавства.
ПРЗ 1.6	Особливості вивчення мови/навчання мовою національної меншини України.
ПРЗ 1.9	Сучасні філологічні й дидактичні засади викладання української літератури.
ПРЗ 2.1	Вимоги до результатів навчання за державними стандартами освіти, типовими освітніми програмами з української літератури.
ПРЗ 2.2	Грунтовні знання освітньої галузі/навчального предмета (інтегрованого курсу) і можливостей її/його інтеграції з іншими освітніми галузями/навчальними предметами (інтегрованими курсами).
ПРЗ 2.4	Ключові компетентності учнів і вміння, спільні для всіх компетентностей, відповідно до державних стандартів освіти.
ПРЗ 2.5	Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів і рівнів сформованості їхніх
ПРЗ 2.7	
ПРЗ 2.8	
ПРЗ 2.9	

	компетентностей з української літератури.
ПРЗ	Форми, методи та засоби навчання, виховання й розвитку учнів різних вікових груп засобами української літератури.
2.10	Технології навчання, виховання й розвитку учнів засобами української літератури.
ПРЗ	Зміст і особливості технологій і методик особистісно орієнтованого, компетентнісного та інтегрованого навчання, виховання і розвитку учнів засобами української літератури.
2.12	Технології розвитку критичного мислення учнів.
ПРЗ	Підходи до формування ціннісних ставлень учнів.
2.13	ПРЗ 5.1 Провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіка його перебігу в культурному контексті, літературні напрями, течії, жанри, стилі, здобутки національної літератури, художні твори класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.
ПРЗ 5.2	ПРЗ 7.4 Методи ведення діалогу та полілогу, усвідомленого та емпатійного слухання, ненасильницької та безконфліктної комунікації; культура діалогу.
ПРЗ	11.1 Розмаїття та унікальність різних культур у суспільстві, відмінності між людьми, стратегії попередження, подолання й трансформації конфліктів.
12.1	ПРЗ Середовище як чинник розвитку особистості учнів.
12.1	Вимоги законодавства щодо організації освітнього процесу. Форми організації освітнього процесу, види й форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів.
ПРЗ	Види оцінювання результатів навчання учнів. Форми оцінювання. Критерії та рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів з української літератури.
12.2	ПРЗ Методики здійснення формувального, поточного, підсумкового оцінювання. Способи фіксації результатів педагогічних спостережень.
12.3	ПРЗ Методи й прийоми здійснення аналізу та рефлексії навчальної діяльності учнів та її результативності. Методи та прийоми, методики і технології здійснення самооцінювання та взаємооцінювання учнями результатів їхнього навчання української літератури.
14.2	ПРЗ Загальні та професійні компетентності вчителя. Вимоги до професійної діяльності вчителя української літератури з урахуванням змін в освітній політиці, змісті освіти.
	Застосовувати прийоми та методи збагачення мовлення учнів для висловлення ними думок, почуттів і ставлень, сприяння мовній творчості учнів.
ПРУ 1.2	Ураховувати особливості вивчення мови/навчання мовою національної меншини України під час навчання предметів (інтегрованих курсів).
ПРУ 1.4	Використовувати мовний, мовленнєвий та культурний досвід учнів, які належать до національних меншин України, у процесі здобуття ними освіти.
ПРУ 1.5	Формувати в учнів здатність до взаєморозуміння, міжособистісної взаємодії засобами активної та пасивної комунікації.
ПРУ 1.7	Формувати в учнів уявлення про освітню галузь/навчальний предмет (інтегрований курс) на основі сучасних наукових досягнень.
ПРУ 2.2	Застосовувати сучасні методики й технології моделювання змісту навчання учнів української літератури.
ПРУ 2.3	Застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей, навчальних предметів (інтегрованих курсів) під час підготовки та проведення навчальних занять.
ПРУ 2.5	Формувати в учнів розуміння природних зв'язків різних процесів, уміння розв'язувати практичні завдання, що вимагають синтезу знань із різних освітніх галузей; розвивати в учнів системне мислення.
ПРУ 2.6	Формувати в учнів уміння аналізувати, обґрунтовувати, доводити власну думку, ставити запитання, висувати власні припущення, розрізняти факти й здогади, узагальнювати інформацію.
ПРУ	Застосовувати технології розвитку в учнів критичного мислення для розуміння себе, своїх цінностей і потреб, здатності до осмислення власних рішень і їх наслідків, навичок рефлексії.
2.10	Розвивати в учнів здатність протистояти інформаційному тиску, усвідомлювати маніпуляції. Оцінювати результати навчання учнів української літератури й здійснювати їх моніторинг на засадах компетентнісного підходу.
ПРУ	2.11 Формувати ціннісні ставлення в учнів у процесі їхнього навчання, виховання й розвитку.
ПРУ	2.12 Володіє різними видами аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної культури.
ПРУ	2.13 Володіє навичками атрибуції, розрізняє літературно-культурні епохи, напрями, течії, жанри,

ПРУ 2.14	стилі української літератури за їх сутнісними характеристиками й на тлі світового письменства.
ПРУ 2.15	Використовує гуманістичний потенціал української літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.
ПРУ 2.16	Організувати діалог і полілог з учнями та іншими учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності.
ПРУ 2.17	Уживати заходів щодо запобігання та протидії булінгу, різним проявам насильства серед учнів та інших учасників освітнього процесу.
ПРУ 5.1	Формулювати цілі освітнього процесу на основі прогностичних методів планування.
ПРУ 8.2	Здійснювати різні види планування освітнього процесу на різних його етапах залежно від поставленої мети, індивідуальних особливостей учнів, особливостей діяльності закладу освіти.
ПРУ 10.1	Застосовувати різні форми оцінювання результатів навчання учнів з української літератури.
ПРУ	Застосовувати до різних видів оцінювання відповідну методику та шкалу.
12.1	Дотримуватися визначених законодавством критеріїв оцінювання результатів навчання учнів з української літератури. Розробляти критерії оцінювання різних видів навчальної діяльності.
ПРУ 12.2	Встановлювати та фіксувати результати навчання учнів з української літератури, а їхній основі визначати індивідуальну освітню траєкторію.
ПРУ 12.3	Дотримуватися академічної доброчесності під час оцінювання результатів навчання учнів.
ПРУ 12.4	Забезпечувати дотримання учнями академічної доброчесності під час здобуття освіти.
ПРУ 12.5	Розвивати в учнів уміння здійснювати самомотивацію до навчання, аналіз, рефлексію навчальної діяльності та її результативності. Забезпечувати зворотний зв'язок з учнями щодо сприйняття, розуміння та засвоєння ними навчального матеріалу з української літератури.
ПРУ 12.6	Розвивати в учнів уміння здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання з української літератури.

Зміст курсу:

МОДУЛЬ 1. Література Київської Русі

Змістовий модуль 1. Оригінальна та перекладна література Київської Русі. Дидактична проза.

Тема 1. Основні тенденції розвитку давньої української літератури

Характеристика поняття "українська література". Загальнокультурні виміри становлення та розвитку давньої української літератури. Естетичне значення давньої літератури. Обсяг та періодизація давнього українського письменства. Особливості давньої літератури. Історія вивчення давньої української літератури. Іван Франко про давність і окремішність української літератури.

Тема 2. Перекладна література Київської Русі

Політична та релігійна ситуація княжої України. Прийняття християнства та його роль для розвитку літератури. Історичні умови виникнення перекладної літератури, її специфічні риси. Жанрова своєрідність перекладної літератури Київської Русі. Значення перекладної літератури. Біблія як літературна пам'ятка.

Тема 3. Оригінальна література Київської Русі

Тематика та художні особливості "Велесової книги". Історичні умови виникнення літописання. Ідейно-художня своєрідність літописів Київської Русі, жанрові особливості. "Повчання дітям" Володимира Мономаха. Паломницька література. "Моленіє" Данила Заточника.

Змістовий модуль 2. Ораторсько-проповідницька проза. Літописання в Київській Русі.

Тема 1. Ораторсько-проповідницька проза українського середньовіччя, її художня специфіка

Середньовіччя: епічний, монументальний та орнаментальний стилі. Загальна характеристика ораторсько-проповідницької прози Київської Русі. Провідні жанри. Іларіон Київський – руський філософ, письменник, історик. Композиційні особливості "Слова про закон і благодать" Іларіона. Художня своєрідність твору першого руського митрополита. Тематично-художня специфіка творчості Феодосія Печерського. Творчість Кирила Турівського та Кліма Смолятича. Риторичні особливості ораторської прози.

Тема 2 "Повість временних літ": композиція та художньо-стильові особливості

Літописання в Київській Русі, час його виникнення та жанрові особливості. Композиція "Повісті временних літ". Синкретизм як головна риса стилю літопису. Риси епічного героя в зображенні князя Святослава. Особливості характеротворення образу княгині Ольги. Народнопоетичні легенди та перекази в літописі, їх значення.

Тема 3. "Слово о полку Ігоревім": образи та художня специфіка

Історична основа "Слова о полку Ігоревім". Питання часу, місця написання та авторства твору. Образи

“Слова о полку Ігоревім”, засоби їх характеротворення. Жанр, ритміка, зображувально-виражальні засоби. “Слово о полку Ігоревім” та літописання XII століття. Сучасні дослідження і наукові гіпотези щодо пам’ятки .

МОДУЛЬ 2. Література XIII – XVI століть

Змістовий модуль 3. Література XIII – XVI століть

Тема 1. Специфіка літератури пізнього середньовіччя.

Історичні умови розвитку літератури пізнього Середньовіччя. Література другої половини XIII – середини XIV ст. Література другої половини XIV – XV ст. Проблеми дослідження літератури цього періоду. Історія дослідження української літератури пізнього Середньовіччя.

Тема 2. Українська література пізнього середньовіччя: джерела, система жанрів.

Оригінальна та перекладна література пізнього середньовіччя: жанри і твори. Покутницькі та есхатологічні мотиви в українській літературі другої половини XIII – XV ст. . Література “ожидовілих”. Серапіон Володимирський як знакова постать своєї доби. Ораторсько-учительна проза кінця XIII – першої половини XIV ст.: Київські митрополити Кирило II, Максим, св.Петро (Ратенський). Григорій Цамблак як знакова постать своєї доби. Друга хвиля південнослов’янського впливу та стиль “плетіння слівес” в українській літературі. Д.Чижевський, Д.Лихачов про літературу цього періоду. Сучасні дослідження української літератури пізнього середньовіччя.

Змістовий модуль 4. Паломницька та агіографічна література

Тема 1. Паломницький жанр в українській літературі

Літературні та позалітературні причини становлення паломницького жанру. Етапи розвитку паломницької прози : від середньовіччя до бароко. Ігумен Данило – основоположник української паломницької літератури. Особливості поетики «Життя і хожденья Данила руськыя земли игумена» (Поняття, що становлять основу жанру ходіння, семантичне поле та принципи організації матеріалу. Змістові та художні особливості твору. Художній час у «Хожденьи» ігумена Данила. «Модель світу» у ходінні. Образ дії). Природа в описах Данила Паломника.

Тема 2. Художня своєрідність пам’ятки агіографічного письменства "Києво-Печерський патерик"

Листування Симона і Полікарпа (20-ті рр. XIII ст.) як основа Києво-Печерського патерика. Структура пам’ятки, її джерела, нові редакції як наслідок переосмислення тексту крізь призму барокової естетики. Пам’ятка в оцінці І.Франка, М.Грушевського. Роль житій Нестора, Симона і Полікарпа у структурі "Києво-Печерського патерика". Барокова поетика патерикових новел. Мотив чуда в новелах про Алімпія-іконника, Агапіта-лікаря, Прохора-Лободника, Мойсея-угрина та інших.

МОДУЛЬ 3. Ренесанс та Реформація

Змістовий модуль 5. Розвиток літератури доби Ренесансу в Україні

Тема 1. Загальні тенденції розвитку літератури доби Ренесансу в Україні

Ренесанс: гуманізм, Реформація й Контрреформація, літературні осередки України. Генеза літератури ренесансу та реформації. Характерні риси естетики Відродження. Гуманізм як напрям епохи українського Відродження.

Тема 2. Українська латиномовна література як форма синтезу вітчизняних та загальноєвропейських традицій.

Вплив європейського ренесансу. Основні представники української літератури цього періоду. Літературна спадщина Юрія Дрогобича. Ідейно-тематична своєрідність поезії Павла Русина з Кросна. Ренесансне спрямування творів Станіслава Оріховського-Роксолана. Загальна характеристика літературної спадщини Себастьяна Кленовича.

Змістовий модуль 6. Полемічно-публіцистична література

Тема 1. Полемічно-публіцистична література: генеза, передумови виникнення, центральні постаті

Виникнення і розвиток полемічно-публіцистичної літератури. Берестейська унія. Міжконфесійна полеміка епохи Ренесансу. Діяльність Герасима Смотрицького, Василя Суразького (Острозького), Стефана Зизанія. Анонімні твори. Полемічні памфлети. "Тренос" Мелетія Смотрицького. "Палінодії" Захарії Копистенського. Літературна діяльність Іпатія Потія.

Тема 2. Літературна спадщина Івана Вишенського в контексті епохи

Модель біографії Івана Вишенського, прийнята наукою. Світогляд письменника, його особливості. Провідні твори письменника, проблема їх поширення і впливу на українську культуру. Особливості стилю послань І.Вишенського. Історична основа, проблематика, образи “Послання до єпископів”.

МОДУЛЬ 4 Барокова поезія 17 – 18 століть

Змістовий модуль 7. Формування барокової поезії. Чільні представники поетичного мистецтва

Тема 1. Література кінця XVI – початку XVII століття

Історичні умови розвитку літератури та культури. Виникнення і розвиток полемічно-публіцистичної

літератури. Зародження віршової літератури (панегірики, історичні та сатиричні вірші, твори на смерть, вірші-ляменти). Зародження драматичної літератури. Перекладні твори.

Тема 2. Українська література другої половини XVII століття

Характерні риси доби бароко як епохи та художнього стилю. Генеза українського літературного бароко. Проблеми дослідження та періодизації українського літературного бароко. Поетики і риторики, їх значення для розвитку літератури. Нові редакції літературних пам'яток. .

Явище синкретизму поезії та прози в українській літературі барокової доби. (в учительних текстах, в рамцях барокового полемічного дискурсу, в панегіриках). Чинники, що зумовили появу синкретичності прозових і поетичних текстів.

Тема 3. Художній світ української барокової поезії

Київські поетики та риторики XVII ст. та їх вплив на тогочасну літературу. Провідні жанри поезії: панегірик, елегія, епіграми. Культивування "курйозних" віршів.

Панегірична поезія раннього Бароко. Художня своєрідність творів Герасима Смотрицького. Оплакувальні панегірики як жанровий різновид. Своєрідність твору Касіяна Саковича "Вірші на жалісний погреб рицаря Петра Коначевича-Сагайдачного". Антипанегірики, їх художні особливості: "пасквіль" невідомого поета на гетьмана Івана Самойловича.

Художня своєрідність поетичної творчості Івана Величковського. Біографічні відомості. Поетична спадщина - збірники віршів "Зегар з полузегарком" (1690) і "Млеко от овцы пастыру належное" (1691). Риси поетики бароко. "Передмова до читальника", її значення. Проблематика. Художній світ Климентія Зиновіїва (тематика, образи, жанрова природа). Риси барокового стилю в поезії Лазаря Барановича, Данила Братковського. Гетьман Іван Мазепа як поет.

Змістовий модуль 8. Українська поезія XVIII століття

Тема 1. Українська віршована сатира XVIII ст.

Розвиток віршової літератури. Обставини виникнення української віршової сатири XVIII ст. Питання авторства. Вірші - травестії мандрівних дяків на різдвяні и великодні сюжети. "Різдвяна вірша".

Висміювання зажерливості, жадібності і пияцтва, викриття продажності у сатирично-гумористичних віршованих оповіданнях "Отець Негребецький", "Пекельний Марко", "Вірша про Кирика". Показ сили та героїзму козаків. Соціально-політична віршована сатира. Особливості мови і стилю віршової сатири, зв'язок із фольклором. Елементи реалізму.

Іван Некрашевич. Біографічні відомості про письменника. Обсяг і характер творчості. Віршовані листи побутового характеру.

Українські ліричні твори XVIII ст., шляхи їх поширення й характерні риси. Різноманітна тематика ліричних віршів. Основні групи ліричної поезії. Любовна лірика. Духовна лірика.

Тема 2. Поезія Григорія Сковороди: традиції та новаторство

Загальна характеристика поетичної спадщини Г.Сковороди. Структура збірки "Сад божественних пісень". Характер взаємодії епіграфів і текстів. Біблійна основа творів. Пейзажні вірші – нове явище тогочасної української літератури. Актуалізації панегіричної поезії у творчості Григорія Сковороди. Ритмомелодика і строфіка віршів, синтез традиції силабічного віршування та народної пісні. Художні особливості пісень Г.Сковороди. Новаторство поета. Поєднання книжних і народних елементів. Багатство нових образів, порівнянь, метафор.

МОДУЛЬ 5. Проза 17 – 18ст.

Змістовий модуль 9. Особливості розвитку української прози 17 – 18ст.

Тема 1. Барокова ораторсько-проповідницька проза

Історичні умови розвитку літератури та культури. Нова проповідницька й публіцистична проза. Ораторсько-проповідницька проза. Розвиток в ній християнських тем. Проблематика суспільна. Дві стильові форми в розвитку української проповіді: традиційна та нова мистецька форма проповіді, яка орієнтувалася на досвід західних проповідників. Використання українськими проповідниками стилю бароко, його характерних рис: вишуканості, надмірної словесної орнаментатії, складності порівнянь і алегорій ефективності тез, сполучення християнської символіки з образами античної міфології. Іоаннікій Галятовський. Біографічні відомості та світогляд письменника. Його трактат "Наука, або Способ зложення казанья" як перша спроба викладу теорії церковного красномовства. Збірка проповідей "Ключ розуміння", загальна характеристика змісту и стильових особливостей. Лазар Баранович. Обставини життя письменника. Суспільно-політичні погляди и літературна діяльність Барановича. Збірники проповідей: "Меч духовный" і "Трубы словес проповедных", їх зміст і стиль. Антоній Радивилівський. Біографічні відомості. Погляди на ораторське мистецтво. Збірники

проповідей "Огородок" і "Вінець Христов". Загальна характеристика їх змісту. Мова і стиль творів Радивилівського.

Тема 2. Літописання та історіографія

Характеристика історіографічної та паломницької прози. Історична проза. Записи в цей час важливих подій минулого і сучасного України. "Густинський літопис", його проблематика, джерела. "Кройника" Феодосія Сафоновича, "Синопис" невідомого автора. Особливості висвітлення історії України. Характер розповіді. Літопис Самовидця. Час написання твору та головне завдання літописця. Зміст літопису. Образ Богдана Хмельницького. Мова і стиль літопису Самовидця. Висока оцінка твору відомими українськими істориками, філологами, письменниками. Літопис Самійла Величка "Летопись событий в Юго-Западной России в XVII веке..." як явище українського літературного бароко. Біографічні відомості про автора. Широка та різноманітна джерела Літопису. Його пафосно-патріотична спрямованість. Основний зміст і форма твору, його обсяг і час написання. Образ Богдана Хмельницького. Мова і характерні особливості стилю літопису.

Тема 3 . Проза Григорія Сковороди

Філософські твори Сковороди: "Наркісс Розглагол о том: узнай себе", "Разговор, называемый Алфавит, или Букварь мира», «Разговор дружеский о душевном мире)», «Израильский змій». Їх основні ідеї та положення. Використання у філософських трактатах творів різних літературних та фольклорних жанрів (байки, притчі, легенди, вірші, прислів'я, казки і пісні) . Збірка «Басни Харьковскія». Обставини її написання. Погляди Сковороди на жанр байки та притчі. Тематика байок, їх мотиви. Зв'язок генетичний Байок і філософських творів. Утвердження думки про "сродну" праці як найбільшу потребу людини Особливості побудови байок: фабула і сила (мораль). Діалогічна форма. Сатира й іронія Сковороди. Мова байок. Широке використання народних прислів'їв. Притчі Г.Сковороди: "Благодарный Еродій" і "Убогий Жайворонок". Основна їх тенденція - засудження методів тогочасного виховання. Глибокий патріотизм, демократизм і гуманізм у педагогічних поглядах Сковороди. Літературне значення притч.

Тема 4. Початки класицизму, романтизму та сентименталізму в літературі другої половини XVIIIст.

Сучасні наукові погляди на формотворчу роль давньої української літератури для нової української літератури. Преромантизм як напрям в українській літературі. Початки класицизму. Іван Котляревський як літературна постать перехідної доби. Формування сентименталізму в українській літературі. Російськомовна література перехідної доби.

МОДУЛЬ 6. Драматургія 17 – 18ст.

Змістовий модуль . 11

Тема 1. Формування драматургії в українській літературі

Початок драматургії. Ідейно-художня своєрідність драматургії. Перші згадки про існування в Україні драми і комедії. Шкільне походження драми, зв'язок її з польським і західноєвропейським театром. Драматичні діалоги: різдвяний Памви Беринди (1616) і великодній Іоанкія Волковича (1630-1631). Значення цих діалогів як зародкової форми шкільної драми. Інтермедії як форма драматичної творчості. Найдавніші відомі драматичні твори - анонімні українські інтермедії до драми Якуба Гаватовича. Народний характер сюжетів та дійових осіб. Літературно-мистецькі якості. Драматична література Київського шкільного театру - визначний етап у розвитку української драматургії. Характерні особливості цього театру. Поступове розширення тематики п'єс. Основні тематичні групи шкільних драм Українська барокова драматургія XVII століття: образна та тематична специфіка. Піднесення жанру інтермедії в кінці XVII ст. на вищий щабель. Драма типу міраклів "Алексей человек Божий". Зміст п'єси та її джерела. П'єса "Слово о збуренню пекла". Питання про час написання твору. Особливості сюжету. Тема й образи драми, її сценічність.

Змістовий модуль12

Тема . Жанрово-тематичні особливості української драматургії XVIII століття

Загальна характеристика української барокової драматургії. Барокова образність драми Лаврентія Горки "Йосиф-патріарх". Історична драма Ф.Прокоповича "Володимир": стильовий синкретизм твору, особливості характеротворення. Тематика та особливості поетики драми невідомого автора "Милість Божа". Барокова образність драми Г.Кониського "Воскресеніє мертвих". Поетика інтермедій до драм Митрофана Довгалевського та Георгія Кониського. Вертепна драма XVIII століття. Редакції вертепної драми. Гумор і сатира вертепної драми, її вплив на комедійні твори І.Котляревського, Г.Квітки-Основ'яненка та ін.

Методи навчання: мікронавчання, практичні заняття, тренувальні вправи; практичні заняття з вправами на розвиток навичок аналізу тексту, говоріння, на яких матеріал пояснюється і обговорюється, домашні завдання; самостійна робота: домашні завдання, вивчення на пам'ять, конспекти.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від студента очікується здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер, проектор, екран/інтерактивна дошка.

Система оцінювання та вимоги:

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролів. Підсумкова оцінка є сумою балів набраних під час поточного та підсумкового контролів і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь студентів у занятті, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань, самостійної роботи.

Підсумковий контроль відбувається у формі усного екзамену.

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах	Частина підсумкової оцінки у балах	Підсумкова оцінка
Поточний контроль		50	100
Практичні заняття	45		
Самостійна робота	5		
Підсумковий контроль		50	
Екзамен:	50		

Таблиця 2. Розподіл набраних студентом балів під час поточного контролю

Практичні заняття

Види робіт	Кількість набраних балів						
	FX	F	E	D	C	B	A
ПЗ 1	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 2	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 3	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 4	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 5	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 6	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 7	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3

ПЗ 8	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 9	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 10	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 11	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 12	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 13	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 14	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
ПЗ 15	0,3	0,5	1	1,5	2	2,5	3
Максимальна кількість набраних балів	4,5	7,5	15	22,5	30	37,5	45

Максимальна кількість балів, яку можна отримати на практичних заняттях – 45 балів (за умови виконання всіх видів роботи, передбачених планом практичного заняття).

Таблиця 3. Розподіл набраних здобувачем балів під час контролю самостійної роботи

Самостійна робота	Кількість набраних балів						
	FX	F	E	D	C	B	A
ЗМ 1	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 2	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 3	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 4	0,1	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 5	0,1	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 6	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 7	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 8	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 9	0,1	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 10	0,1	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ 11	0,1	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42
ЗМ12	0,08	0,17	0,25	0,3	0,33	0,38	0,42

Максимальна кількість набраних балів	1	2	3	3,5	4	4,5	5

Контроль самостійної роботи здійснюється в різних формах (опитування на практичному занятті, перевірка конспектів, тестування, співбесіда, вірші напам'ять).

Передбачено проведення **екзамену** в усній формі. Кожна екзаменаційна картка містить два питання, що сукупно охоплюють усі важливі аспекти навчального курсу. За згодою здобувачів можливе складання екзаменаційного тесту

Критерії оцінювання навченості здобувачів під час підсумкового контролю:

- 1) теоретичні питання:
  - повнота й ґрунтовність викладу;
  - аргументованість тверджень;
  - суб'єктне усвідомлення змісту;
  - творче осмислення набутих теоретичних знань;
  - термінологічна коректність;
- 2) практичне питання:
  - методична грамотність;
  - обґрунтованість рішень;
  - логічна правильність оформлення думки.

Кількість балів	Теоретичні питання
«відмінно / А» 90–100	Повне засвоєння та суб'єктне усвідомлення матеріалу. Твердження чітко аргументовані. Продемонстровано термінологічну грамотність.
«добре / В» 78–89	Повне засвоєння та суб'єктне усвідомлення матеріалу. Не всі твердження чітко аргументовані. Продемонстровано термінологічну грамотність.
«добре / С» 65–77	Повне засвоєння та часткове суб'єктне усвідомлення матеріалу. Не всі твердження чітко аргументовані. Наявні помилки щодо термінологічної грамотності.
«задовільно / D» 58–64	Часткове засвоєння матеріалу, недостатнє суб'єктне усвідомлення його. Нечітка аргументація тверджень. Часткова термінологічна некоректність.
«задовільно / E» 50–57	Часткове засвоєння матеріалу, суб'єктне його не усвідомлення. Аргументація відсутня. Термінологічна неграмотність.
«незадовільно / FX» 35–49	Теоретичний матеріал засвоєно фрагментарно. Аргументація відсутня. Термінологічна неграмотність.
«незадовільно / F»	Теоретичний матеріал не засвоєно. Аргументація відсутня.

1–34	Термінологічна неграмотність.

Таблиця 5. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	Відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	Добре		B (добре)
65-77			C (добре)
58-64			Задовільно
50-57	E (задовільно)		
35-49	Незадовільно	не зараховано	FХ (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	Незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованих джерел:

Основні

- 1) Білоус П.В. Історія української літератури XI–XVIII ст. : навч. посібник. Київ : Академія, 2009. 423 с. (Альма-матер).
- 2) Возняк М. Історія української літератури : у 2 кн. 2-ге вид., перероб. Львів : Світ, 1994. Кн. 1. 696 с.; Кн. 2. 555, [3] с.
- 3) Ісіченко гор, архієпископ. Історія української літератури: епоха Бароко (XVII–XVIII ст.): навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. Львів : Святогорець, 2011. 568 с.
- 4) Ісіченко Ігор, архієп. Історія української літератури: Середньовіччя. Ренесанс (XI–XVI ст.). Підручник для студентів філологічних факультетів університетів. Харків:Точка, 2021. 640 с.
- 5) Історія української літератури : у 12 т. / редкол. : В. Дончик та ін. Київ : Наукова думка, 2013–2014. Т.1–2.
- 6) Новик О.П. Історія української літератури (XI–XVIII ст.) : навчальний посібник. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні , 2021. 184 с.
- 7) Полек В.Т. Історія української літератури XI–XVII ст. : навч. посібник. Мелітополь, 2021. 141, [3] с.
- 8) Сліпушко О. Софія Київська. Українська література Середньовіччя: доба Київської Русі (X–XIII століття). Київ : Аконтіт, 2002. 398, [1] с.
- 9) Чижевський Д.І. Історія української літератури. Київ: Академія, 2003. 568 с. (Альма-матер).

Додаткові

- 1) Антологія української поезії: в 6 т. / [ред. кол. : М. П. Бажан та ін.] Київ: Дніпро, 1984. Т. 1: Українська доживтнева поезія. Твори поетів XI–XVIII ст. / [упоряд. та автор біограф. довідок В. О. Шевчук ; прим. В. П. Маслюка та В. О. Шевчука]. 453, [1] с.
- 2) Білоус П.В., Білоус О.П. Українська література XI–XVIII ст. : навч. посіб. для самостійної роботи студента. Київ: Академія, 2010. 357 с.
- 3) Воскресіння мертвих. Українська барокова драма. Антологія / [уклад., перекл., статті, прим. В.О.Шевчука]. Київ: Грамота, 2007. 638, [1] с.
- 4) Грицай М.С., Микитась В.Л., Шолом Ф.Я. Давня українська література / за ред. проф. М.С.Грицяя. Київ : Вища школа, 1989. 413, [1] с.
- 5) Давня українська література : хрестоматія / упор., передм. та комент. М.М.Сулими. – 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Освіта, 1993. 671, [1] с.
- 6) Єфремов С. Історія українського письменства. Київ, 1995. 685, [1] с.

- 7) Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX–XV століть : у 2 кн. / за ред. В.Яременка. Київ: Аконіт, 2002. Кн. 1.–2.
- 8) Ісіченко Ігор, архієпископ. Лекції з історії української літератури X–XVI ст. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://sites.google.com/site/archbishopihor/ukrainian-literature-x-xvi>
- 9) Полек В.Т. Історія української літератури XVIII ст. Івано-Франківськ : Нова зоря, 1999. Ч. 1. 224 с.
- 10) Слово многоцінне : хрестоматія української літератури, створеної різними мовами в епоху Ренесансу (друга половина XV–XVI століття) та в епоху Бароко (кінець XVI–XVIII століття) / упор. В. Шевчук, В. Яременко. Київ : Аконіт, 2006. Кн. 1–4.
- 11) Українська література XVII ст.: Синкретична писемність. Поезія. Драматургія. Белетристика / [ред. кол. : І.О.Дзевєрін (голова) та ін. ; вступ. ст., упорядк. та примітки В.І.Крекотня]. Київ : Наук. думка, 1987. 604, [1] с.
- 12) Українська література XIV–XVI ст.: Апокрифи. Агіографія. Паломницькі твори. Історіографічні твори. Полемічні твори. Перекладні повісті. Поетичні твори / [ред. кол. : І.О.Дзевєрін (голова) та ін. ; упор. і прим. В.П. Колосова та ін.]. Київ: Наукова думка, 1988. 596, [1] с. – (Бібліотека української літератури).
- 13) Українська література XVIII ст.: Поетичні твори. Драматичні твори. Прозові твори / [ред. кол. : І.О.Дзевєрін (голова) та ін. ; вступ. ст., упорядк. і примітки О.В.Мишанича]. Київ: Наукова думка, 1983. 693, [1] с.
- 14) Українська література XI–XVIII ст. : хрестоматія / [П.В. Білоус, Г.Д. Левченко, О.П. Білоус]; за ред. П.В. Білоуса. Київ: Академія, 2011. 682, [3] с.
- 15) Українська література XI–XVIII ст. : хрестоматія з коментарями / [упоряд. Є. А. Карпіловська, Л. О. Тарновецька ; відп. ред. І. П. Чепіга]. Чернівці : Прут, 1997. 367, [1] с.
- 16) Українська поезія: к. XVI – поч. XVII ст. / упор. В.П.Колосова, В.І.Крекотень. Київ, 1978. 431 с.
- 17) Українська поезія: середина XVII ст. / [упор. В. І. Крекотень, М. М. Сулима]. Київ: Наукова думка, 1992. 679 с.
- 18) Українські гуманісти епохи Відродження : антологія : у 2 ч. / [відп. ред. В.М.Нічик ; передм. В.Д.Литвинова]. Київ : Наукова думка ; Основи, 1995. Ч. 1. 430, [1] с.
- 19) Ушкалов Л.В. Григорій Сковорода: семінарії. Харків: Майдан, 2004. 876 с.
- 20) Ушкалов Л.В. Ловитва невловного птаха: життя Григорія Сковороди. Київ, 2017. 368 с.

Інтернет-ресурси

1. *Бердянський державний педагогічний університет*. – Режим доступу : <http://bcdpu.org/>
2. *Ізборник*. Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/>
3. *Medievist* – українська латиномовна література. – Режим доступу : <http://medievist.org.ua/>
4. Сайт бібліотеки ім. В. Вернадського (<http://www.nbu.gov.ua>)